

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ВРАХУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Реформування пенсійної системи – це одне з ключових питань, яке сьогодні потребує нагального розв'язання. Критична ситуація обумовлена цілим рядом проблем – складною демографічною ситуацією, «тіньовою» зайнятістю, про що свідчать і цифрові дані. Так, у 2016 році спостерігається значна втрата власних доходів Пенсійного фонду України (96,4 млрд. грн.) внаслідок зниження ставки єдиного соціального внеску. Проте зниження ставки єдиного соціального внеску не призвело ні до значної легалізації «тіньової» зайнятості, ні до скорочення заборгованості із платежів до Пенсійного фонду України.

Тільки завдяки грамотній проведеній пенсійній реформі можна забезпечити пенсії, які задовольнятимуть потреби пенсіонерів щодо нормальної життєдіяльності. Крім того, Міжнародний валютний фонд вимагає обов'язкового проведення пенсійної реформи. Враховуючи, що в нинішніх складних економічних умовах Україна залежна від підтримки з боку зарубіжних країн, то виконання даної умови просто не викликає сумнівів.

Проте щодо основних положень, які на сьогодні покладені в основу пенсійної реформи, дискусії продовжуються і до цього часу. Вважаємо, що для розв'язання проблем та вирішення суперечливих питань має важливе значення врахування зарубіжного досвіду.

В нинішніх економічних умовах в багатьох країнах проводяться пенсійні реформи, які носять різний характер та охоплюють різний обсяг заходів – як щодо мінімальних змін (скорочення пільг, підвищення пенсійного віку), так і щодо кардинальних (зміна моделі пенсійної системи).

Більшість європейських країн має трьохрівневу модель пенсійної системи, яку можна представити таким чином:

– перший рівень – солідарна система – пенсії виплачуються за рахунок коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

– другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного страхування, заснована на принципах накопичення коштів застрахованих осіб у накопичувальному фонді. Цей рівень зводиться до фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат. Формування накопичувальних фондів доповнює солідарну систему. Кошти акумулюються на персональному пенсійному рахунку, їх розмір залежить від рівня заробітної плати, скористатися ними можна лише після досягнення пенсійного віку;

– третім рівнем пенсійної системи в європейських країнах є недержавне пенсійне забезпечення. Воно засноване на принципах добровільної участі працівників та роботодавців у формуванні пенсійних накопичень для отримання громадянами пенсійних виплат.

Розглядаючи перехід на накопичувальну систему, відзначимо, що дискусійних моментів достатньо багато. Слід зазначити, що другий накопичувальний рівень пенсійної системи функціонує в 24 країнах світу, серед них, зокрема, такі країни СНД та Східної Європи, як Росія, Казахстан, Латвія, Польща, Болгарія, Естонія, Хорватія, Угорщина та ін. З них у 17 країнах функціонує централізоване акумулювання коштів, а в 7 – децентралізоване. Все це свідчить про те, що обмежитися виключно зміною солідарної частини не є ефективним кроком. Реформуванню повинна підпадати як солідарний, так і накопичувальний рівні.

Щодо пенсійного віку (в Україні дане питання обговорюється досить жваво), то досвід ряду країн свідчить про неоднозначність у вирішенні даного питання: є країни, які виступають за його підвищення, а є, які цю ідею не підтримують. Так, в Польщі було знижено пенсійний вік. Його встановлено на рівні 60 років – для жінок та 65 років – для чоловіків; до цього незалежно від статі пенсійний вік становив 67 років. Незважаючи на те, що цей крок був обумовлений проханнями суспільства, вважаємо, що уряд навряд би прийняв таке рішення, якщо б воно було абсолютно економічно неефективним. В той же час в Німеччині розглядається можливість збільшення пенсійного віку.

Як бачимо, значна кількість країн знаходиться в активному пошуку щодо створення ефективної пенсійної системи. В Україні проведення пенсійної реформи обумовлено безліччю факторів, проте найбільш яскравим прикладом наростаючих проблем є значний дефіцит Пенсійного фонду України (понад 140 млрд. грн.).

Врахування зарубіжного досвіду Україною дозволить прийняти правильне рішення щодо вибору власної пенсійної системи, уникнути негативних тенденцій, обумовлених соціально-економічними реаліями сучасного суспільства.